

4. Роль ЦДЕА України у процесі приймання-передавання електронних документів до державних архівних установ, не тільки як централізованого сховища архівних електронних документів НАФ, а й архівної установи, що здійснює централізоване технічне забезпечення цього процесу.

5. Обґрунтування можливості застосування порядку приймання-передавання електронних документів до державних архівних установ за схемою: фондоутворювачі – ЦДЕА України – державні архівні установи. Сутність такого порядку приймання-передавання електронних документів та його порівняння з прийманням-передаванням документів до ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного та ЦДНГА України.

6. Важливість системного підходу до документаційних процесів, що складають життєвий цикл електронних документів, у визначенні порядку приймання-передавання електронних документів до державних архівних установ та подальшого надання доступу до архівних електронних документів цим архівним установам.

7. Сутність доступу до архівних електронних документів НАФ, що зберігаються у ЦДЕА України, державних архівних установах, на обліку яких ці документи знаходяться, та доступу до цих документів користувачів.

Вадим Колечкін

ФОНДИ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЯК ДЖЕРЕЛО ДОСЛІДЖЕННЯ ПОХОВАННЯ ПЕРІОДУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ В УЛЬЯНІВЦІ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У 1953 р. у районному центрі Ульянівка Кіровоградської області був встановлений пам'ятний знак, розташований по пров. Леніна у подвір'ї середньої школи № 1. Як свідчить облікова картка, пам'ятник був встановлений на згадку про воїнів-визволителів 69-ї гвардійської стрілецької дивізії 4-ї гвардійської армії, 25-ї гв.стрілецької дивізії 7-ї гвардійської армії та 213-ї стрілецької дивізії 5-ї ударної армії 2-го Українського фронту. У картці також вказано, що тут поховані 28 невідомих радянських солдат, які загинули у боях за Ульянівку.

На невеличких стелах, розташованих поряд із пам'ятником, написані 14 прізвищ, що мають належати радянським воїнам: Драчук Григорій Тимофійович, Кучерявий Олег Сергійович, Пшеничний Іван Герасимович, Романенко Сергій Андрійович, Забурана Ніна Іванівна, Яновський Олександр Іванович, Брижатюк Іван Андрійович, Ільницький Володимир Степанович, Ільницький Станіслав Степанович, Зініна Анна Тимофіївна, Зінін Григорій Васильович, Корнієнко Павло Григорович, Луценко Степан Артемович, Шевченко (без імені та по-батькові). Також вказано, що ще 14 прізвищ – невідомі.

Проте, за даними переліку поховань радянських воїнів у Кіровоградській області, що зберігається у Держархіві Кіровоградської області, в Ульяновці розташоване поховання № 470. Єдине прізвище, що згадується у переліку – Драчук Пилип (а не Григорій) Тимофійович, 1912 р. н., партизан, який загинув 06.02.1944 р.

Подальший пошук на сайті російського узагальненого банку даних «Меморіал» уточнив інформацію щодо П. Драчука, який числився комісаром партизанського загону. При цьому в якості базового документа використана облікова картка на поховання в Ульяновці, яка зберігається у ВМЦ за номером ЗУ380-12-470. У картці чітко вказано, що в Ульяновці поховані тільки партизани – 2 відомих, 26 невідомих. Отже, воїнів Червоної Армії у похованні немає. Іншим партизаном, який згадується у обліковій картці, є Шевченко Михайло Іванович, 1915 р. н. [1, арк. 2].

Таким чином, для того, щоб з'ясувати, принаймні орієнтовно, хто саме похований у могилі № 470, необхідно було звернутись до документів місцевих органів влади та партійних органів Одеської області. Згідно з даними фондів Держархіву Кіровоградської області, на території району на 1946 р. були поховані 4 офіцери та 70 солдатів Радянської Армії, а також 116 партизанів та підпільників. Загиблі партизани були віднесені Українським штабом партизанського руху до складу партизанських загонів «Южный» та «Буревестник», що діяли на території районів Одеської та Вінницької областей. Також на території району діяли до 11 підпільних груп, через район протягом війни постійно пересувалися дрібні партизанські групи та диверсійні групи Червоної армії [2, арк. 9–12].

Крім того, одразу після визволення колишній військовополонений радянської армії Бойко Г. П. подав звіт про діяльність партизанського загону ім. Залізняка. Лише після перевірки органами НКВС та Одеським обкомом партії з'ясувалося, що ніякого загону ім. Залізняка не існувало. Бойко за часів німецької окупації працював референтом Грушківської райзаготконтори і займався заготівлею для німецької окупаційної влади сільськогосподарської продукції. У 1944 р., очевидно прагнучи уникнути Військового трибуналу, Бойко використав чутки і дані про діяльність підпільників, партизанів загонів сусідніх областей та боївок УПА для фальсифікації звіту партизанського загону, керівником якого призначив себе. До загону Бойко записав значну кількість патріотично налаштованих громадян, які були знищені протягом німецької окупації, у тому числі й групу П. Т. Драчука [3, арк. 1]. Таким чином, у звіті псевдокомандира загону містилася досить важлива інформація щодо поховання № 470.

Слід нагадати, що 1 серпня 1941 р. селище Ульяновка та залізнична станція Грушка були окуповані німецькими військами. Грушківський (нині Ульяновський) район Одеської області (з лютого 1954 р. у складі Кіровоградської області) був розподілений на румунську та німецьку зони окупації. Лінія розмежування проходила по лінії Одеської залізниці.

Ульянівка залишилася центром адміністративної одиниці. Тут були розташовані районна комендатура, районна управа та районний відділок української служби охорони (поліція) [4, с. 734].

У жовтні–грудні 1944 р. у районі розпочала роботу грушківська Районна комісія сприяння Державній надзвичайній комісії з розслідування злочинів німецько-фашистських окупантів (голова – Кримський Володимир Якович). На основі обліку населення по Ульянівській селищній раді, усних свідчень, матеріалів слідчих органів та розкопок поховань встановили факт цілеспрямованого знищення мешканців району та військовополонених. Матеріали розслідування були зафіксовані відповідним актом від 30 листопада 1944 р.

Згідно з актом районної комісії від 30 листопада 1944 р., складеним на основі опитування свідків-очевидців, мешканців селища Ульянівка, матеріалів органів НКВС та НКДБ, розкопок поховань жертв німецьких репресій, за період німецької окупації з 1 серпня 1941 р. до 12 березня 1944 р. німцями, румунами та їх посібниками з місцевих поліцаїв було знищено до 1500 радянських громадян. Ця цифра може бути завищена, особливо там, де відомості були здобуті через опитування очевидців. Проте немає підстави не довіряти тим даним, які мають в основі перехресне опитування, допити посібників нацистів та актів ексгумації тіл жертв.

При цьому слід брати до уваги саме ті репресії, які стосувалися подій у районному центрі. Безпосередньо у селищі Ульянівка згідно з даними Держархіву Кіровоградської області німцями та їх посібниками були здійснені наступні акти знищення радянських патріотів:

– у березні 1942 р., ще до початку активних партизанських дій, була заарештована і знищена група радянських військовополонених під керівництвом майора Юдіна Миколи, у складі лейтенантів Коваля Петра, Квашука Корнія, Хромалюка Юрія, Зюзіна Іустина, Коломійця Василя, Бружостовського (ім'я та по батькові невідомі);

– 10 травня 1943 р. поліцейські захопили і розстріляли 8 партизан, особи яких не встановлені;

– 19 червня 1943 р. в Ульянівці були розстріляні 14 радянських військовополонених – офіцерів та політпрацівників, – особи яких також не були встановлені;

– 20 червня 1943 р. були розстріляні 5 радянських військовополонених офіцерів [5, арк. 17–17 зв];

– 25 лютого 1944 р. під час поліцейської облави у селищі Гордова були вбиті поліцаями партизани Драчук, Шевченко, Тимофеев, Наумов (поховані в Ульянівці). Один з їхніх товаришів (Соколов) потрапив у полон і, не витримавши тортур, видав підпільників Грушківського району, а також осіб, що надавали допомогу партизанам та підпіллю. У лютому-березні поліція району провела арешти кількох десятків осіб [3, арк. 185–187 зв];

– 28 лютого 1944 р. поліцаями та німцями після тортур та знущань були

розстріляні Бойко Петро, Татчук Василь, Татчук Мефодій, Вигнаний Матвій (за іншими даними Мефодій), його дружина Мотрона та донька Анна, Забурана Ніна, Бойко Логвин;

– 12 березня 1944 р., напередодні визволення Ульянівки радянськими військам, поліцаї району влаштували у селищі масову страту заарештованих. Під час страти було розстріляно та замучено до 43 осіб, імена яких внесені до переліку, що супроводжував акт районної комісії. 27 осіб із числа колишніх військовополонених вважалися невідомими, проте можна висловити припущення, що до цього числа входять всі партизани групи Драчука, а також колишні радянські вояки, знищені поліцаями за період 1942–1944 рр. [б, арк. 25–25 зв].

Таким чином, можна визнати, що вивчення подій минулої війни не втрачають актуальності й досі. Регіональні архіви, безумовно, не мають повної інформації щодо перебігу бойових операцій, кількості загиблих, проте мають у розпорядженні достатню документальну базу, аби виправляти помилки минулих років, повертаючи ім'я і героям, і випадковим жертвам тієї війни.

Список використаних джерел та літератури

1. Учетная карточка о захоронении в городе Ульяновка [Электронный ресурс] // Обобщенный банк данных «Мемориал». – Режим доступа: <http://www.obd-memorial.ru/html/info.htm?id=83763505&page=2>. – Загл. с экрана.
2. Держархів Кіровоградської обл., ф. Р-4079, оп. 3, спр. 13.
3. Держархів Кіровоградської обл., ф. П-429, оп. 3, спр. 1416.
4. Історія міст і сіл Кіровоградської області. Т. 11 : Кіровоградська область. – Київ, 1972. – 1008 с.
5. Держархів Кіровоградської обл., ф. Р-4079, оп. 2, спр. 3.
6. Держархів Кіровоградської обл., ф. П-429, оп. 3, спр. 122.

Сергій Кулешов

ПЕРСПЕКТИВНІ ТЕМАТИЧНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕНЬ В УКРАЇНСЬКОМУ КЛАСИЧНОМУ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВІ

З метою визначення перспективних напрямів розвитку галузевої науки УНДІАСД у 2014 р. здійснив опитування державних архівів для з'ясування основних проблемних питань, що мають бути вирішеними документознавством і архівознавством упродовж 2015–2020 рр. Результати опитування свідчать, що державні архіви, безперечно, найбільш цікавлять проблеми практичного характеру, що мають бути вирішені у найближчі роки. Єдиним винятком були порушені ЦДЕА України, крім практичних, окремі теоретико-методологічні питання, пов'язані з електронним документознавством. Між тим, теоретичні проблеми в сучасному